

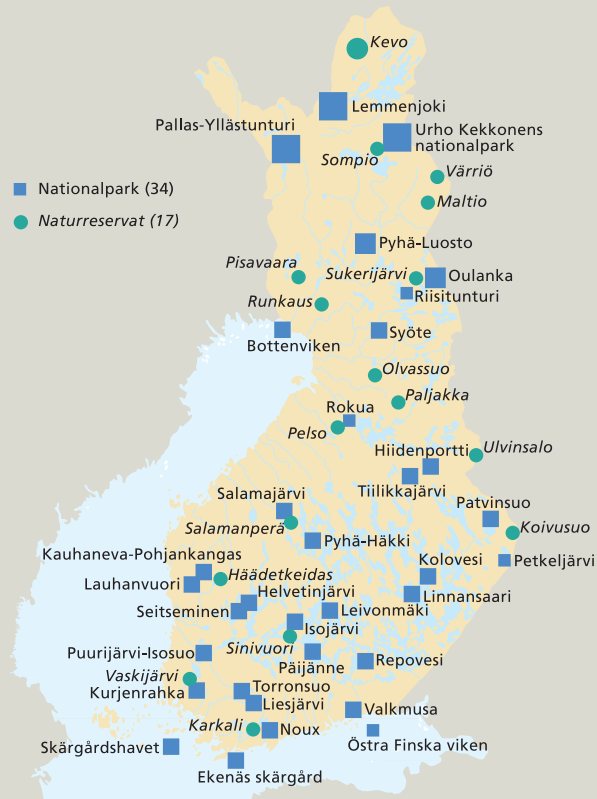

Forststyrelsens naturtjänster
Årsberättelse 2004

METSÄHALLITUS
FORSTSTYRELSEN

**Nationalparker, naturreservat,
ödemarksområden, strövområden
samt statens allmänna vattenområden**

■ Ödemarksområde (12)
■ Statens strövområde (7)
■ Statens allmänna vattenområde

Innehåll

Naturtjänstdirektörens översikt 3
 Forststyrelsens naturtjänster 4
 De bästa utflyktsmålen
 i vår webbtjänst Utinaturen.fi 5
 Kvarkens skärgård på förslag till världsarvslistan 8
 Många nya arter hittades i inventeringar 10
 Många arters enda förekomster
 tryggas genom vård av solstekta miljöer 12
 METSO gynnar skogsnaturen
 på skyddsområden 14
 Forststyrelsens naturum, naturhus
 och servicepunkter 15

Juha Paso

Hönsbär (*Cornus suecica*)

Text: Liisa Nikula
Översättning: Majsi Åhman
Layout: Marianne Katainen
Pärmens foto: Jaakko Kullberg – På Örö i Dragsfjärd påträffades sällsynta insektarter.
Bakpärmens foto: Forststyrelsen 2004 – Marinbiolog Minna Boström sysselsatt med naturinventering i Kvarkens skärgård.

Forststyrelsen, naturtjänster
 PB 94 (Fernissagatan 4), 01301 Vanda
 Telefon 0205 64 100
 Telefax 0205 64 4350
 www.metsa.fi, www.utinaturen.fi

F.G. Lönnberg, Helsingfors 2004
 Upplaga 600 st.,
 tryckt på miljövänligt papper
 ISBN 952-446-448-9

441 017
 Trycksak

Naturtjänstdirektörens översikt

Forststyrelsens naturtjänster sköter nationalparker, naturreservat och övriga naturskyddsområden samt ödemarksområden och statens strövområden i syfte att bevara vårt lands naturvärden och att betjäna friluftsfolk i allemansrättens anda. Även de av staten ägda allmänna vattenområdena till havs och i insjövattnen sköts av oss. Naturtjänsterna har också sysselsättande effekter och skapar möjligheter för naturturism och vetenskaplig forskning. Vi främjar därtill ett hållbart nyttjande av statens ekonomiskogar. Riksdagen beslutar årligen om målen för verksamheten och dessa preciseras sedan av miljöministeriet, som styr naturskyddsuppgifterna, samt av jord och skogsbruksministeriet när det gäller friluftstjänsterna.

Forststyrelsens naturtjänsters år 2004 kännetecknades av internationalisering, förverkligande av stora inhemska projekt och, i slutet av året, överraskande förändringar i revideringen av lagstiftningen om Forststyrelsen.

I en av Forststyrelsen arrangerad internationell evaluering utvärderades effektiviteten och verkningssgraden när det gäller förvaltningen av Finlands naturskyddsområden. Resultaten visade att de finska skyddsområdena sköts allmänt sett väl. Evalueringsgruppen, som bestod av internationella experter, framlade en mängd rekommendationer över hur man borde utveckla verksamheten.

Forststyrelsen arrangerade utöver omfattande närområdessamarbete också exceptionellt många internationella möten i Finland som berörde skötseln av naturskyddsområden. I maj ordnades vid Skärgårdshavet i samarbete med internationella organisationer ett seminarium om skyddet av havsnaturen. I juni möttes i Nyslott först ledare för olika skyddsområdessystem i världen (World Protected Area Leadership Forum) och sedan ledningsgruppen för kommissionen för naturskyddsområden (WCPA), som lyder under Internationella naturvårdsunionen (IUCN). Tillsammans med bl.a. Skogsforskningsinstitutet ordnades i Rovaniemi en internationell konferens om uppföljning av besökare på skyddsområden. Forststyrelsen deltog också i en partskonferens inom ramen för FN:s konvention för

biologisk mångfald (CBD), där man godkände ett bindande internationellt arbetsprogram för skyddsområde.

Målen för METSO-programmet, dvs. biodiversitetsprogrammet för södra Finlands skogar, uppnåddes, och man lyckades också sköta sådana skogs- och myrrestaureringar som blivit på efterkälken under det första året. Restaureringsverksamheten övervakades såväl internt som av en särskild uppföljningsgrupp.

Forststyrelsen utarbetade de rapporter till miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet som förutsätts i Vilmatt-handlingsprogrammet för utveckling av rekreationsbruk och naturturism, samt en separat plan för utveckling av bastjänster till sjöss. Förverkligandet av planerna skulle skapa uppskattningsvis tusentals arbetsplatser och innebära ett tillskott på flera hundra miljoner euro för den regionala ekonomin.

Utbildningen av vår fältpersonal fortsatte också detta år och resulterade i att 55 tillsynsmän fick sin specialyrkesexamen.

I enlighet med lagen om Forststyrelsen är resultat-enheten naturskydd från och med början av år 2005 enheten för offentliga förvaltningsuppgifter och benämns naturtjänster. Till denna enhet fördes alla Forststyrelsens offentliga förvaltningsuppgifter, allt från flottning och fröförsörjning till beslut om kvoter för tillstånd för terrängtrafik, jakt och fiske.

Lisa Nikula

Rauno Väisänen
Rauno Väisänen

Forststyrelsens naturtjänster

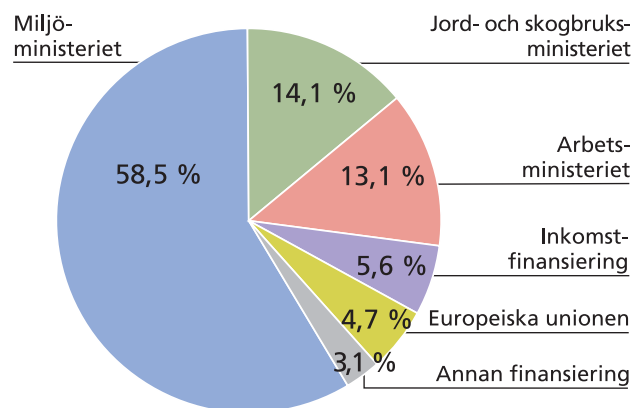
Forststyrelsen sköter och nyttjar de land- och vattenområden som ägs av staten. Forststyrelsen är ett statligt affärsverk, som har såväl affärsekonomisk verksamhet som officiella förvaltningsuppgifter. Till de officiella uppgifterna, som i huvudsak finansieras med statliga budgetmedel, hör naturskydd och produktion av friluftstjänster för medborgarna samt flottning, fröförsörjning och uppgifter förknippade med vilt- och fiskefrågor. Forststyrelsens naturtjänster består av sex regionala enheter och en centralenhet.

Forststyrelsens naturtjänster sköter och styr nyttjan det av största delen av de statsägda områden som har reserverats för naturskydd och friluftsliv. År 2004 sörjde vi för sammanlagt 38 367 km² landområden och 31 381 km² vattenområden. Den totala arealen för områdena var 69 748 km². År 2004 ökade arealen av landområden vi förvaltar med lite över 1 000 km².

Forststyrelsens lagstadgade naturskyddsområden, ödemarksområden, statsägda strövområden, rekreationsskogar, reserveringar av skyddsområden samt allmänna vattenområden 31.12.2004.

Typ av område	Antal	Areal, km ²
Nationalparker	34	8 163
Naturreservat	17	1 508
Myrskyddsområden	173	4 526
Lundskyddsområden	49	11
Övriga naturskyddsområden*)	192	828
Genom Forststyrelsens beslut inrättade	24	8
Lagstadgade naturskyddsområden totalt	489	15 044
*) inkluderar privata naturskyddsområden som övergått i Forststyrelsens förvaltning		
Reserveringar av skyddsområden enligt skyddsprogrammen		7 875
Ödemarksområden	12	14 904
Statens strövområden	7	355
Rekreationsskogar	99	1 644
Övriga områden totalt		24 778
Allmänna vattenområden (som ej ingår i ovanstående)		24 320

Finansieringskällorna för Forststyrelsens naturtjänster år 2004 (36,5 milj. euro)

Därtill sköter vi skyddet och uppföljningen av förekomsterna av hotade arter på Forststyrelsens områden. Vi ansvarar också för det nationella skyddet och den riksomfattande uppföljningen av bestånden av kungsörn, saimenvikare och många andra hotade arter. Vi producerar avgiftsfria friluftstjänster för dem som rör sig i naturen med stöd av allemansrätten. Till våra officiella serviceuppgifter hör från början av år 2005 också ärenden som gäller skogsträdens fröförsörjning och beredskapslagring samt jakt, fiske och flottning.

Forststyrelsens naturtjänster deltar i internationell naturskyddsverksamhet och främjar försöksverksamhet och forskning som gynnar den biologiska mångfalden.

Forststyrelsens naturtjänster använde år 2004 sammanlagt 36,5 miljoner euro till sin verksamhet. Tillväxten från föregående år var nästan 14 %. Den sammanlagda arbetsinsatsen uppgick till 609 årsverken, vilket är 6,8 % mera än år 2003. I slutet av år 2004 arbetade 318 fast anställda personer vid Forststyrelsens naturtjänster. De visstidsanställdas arbetsinsats utgjorde ungefär hälften av den totala arbetsinsatsen, och de visstidsanställdas antal var under årets lopp sammanlagt 798.

De bästa utflyktsmålen i vår webbtjänst Utinaturen.fi

Forststyrelsens naturum och andra kundtjänstställen lämnar information om naturen och utbudet av friluftstjänster i närliggande områden. Programutbudet vid våra 22 naturum och naturhus omfattar olika slags evenemang och utställningar. Vid naturumen får man också upplysningar om alla övriga tjänster Forststyrelsen erbjuder. I slutet av år 2004 hade vi 26 naturum, naturhus och kundtjänstställen, som besöktes av sammanlagt 761 500 besökare. Vi sköter 12 500 km leder av olika slag, av vilka ca 3 600 km är vandringsleder och 930 km vattenleder. Vi svarar också för underhållet av ved på 2 000 ställen och för avfallshanteringen på över 700 ställen.

Forststyrelsen öppnade i början av mars en ny webbtjänst, Luuntoon.fi, för alla som idkar friluftsliv. Tjänsten publicerades också på svenska under namnet Utinaturen.fi. Webbtjänsten fungerar som en port till Finlands natur. På sidorna presenteras olika slags friluftsojekt: nationalparker, statens strövområ-

den, ödemarksområden och andra för friluftsliv lämpliga områden på statens mark.

Det är lätt att hitta lämpliga utflyktsmål i webbtjänsten Utinaturen.fi tack vare de mångsidiga sökfunktionerna. Avsikten är också att objekt som sköts av andra organisationer presenteras i denna webbtjänst. På utgivningsdagen fanns det på webbsidorna redan information om Koli nationalpark, som sköts av Skogsforskningsinstitutet.

Det är de lokala sakkunnigas förtjänst att webbtjänsten hålls så väl ajour och friluftsojekten presenteras så mångsidigt. Webbtjänsten Utinaturen.fi förser dem som planerar en naturutflykt med aktuell information om evenemang, utställningar och övriga tjänster.

På webbsidorna Metsa.fi utgavs en del webbsidor på nordsamiska. På dessa hittar man information inte bara om aktuella frågor i Övre Lappland utan också om Forststyrelsens verksamhet över lag. Samtidigt påbörjades utarbetandet av samiska sidor till webbtjänsten Utinaturen.fi.

Metsähallitus 2004

Öronmaneten och andra Östersjöns under presenteras i de filmer som visas vid naturumen på våra kustområden.

År 2004 gjordes tre kortfilmer om skyddet av Östersjön för olika målgrupper. Filmerna har tre språkalternativ: finska, svenska och engelska. Den märkliga Östersjön berättar i sagoform om undervattensnaturen för barn. Istidens barn presenterar Skärgårdshavets natur och riktar sig till folk som rör sig med båt i nationalparken. Forststyrelsen till havs berättar om Forststyrelsen som vårdare och väktare av havsnaturen. Filmerna gjordes av produktionsbolaget DocArt.

På Europeiska nationalparksdagen den 24 maj arrangerades åter evenemang för besökarna i naturumen landet runt. Dagens tema var Naturens mångfald – från biologi till geologi. På nationalparksdagen öppnades utställningen Spår av istiden i Tavastlands naturum och Pallastunturi naturum. Utställningen planerades i samarbete med Geologiska forskningscentralen, och Mosatonttu Oy svarade för dess förverkligande. På De vilda blommornas dag den 16 juni ordnades också evenemang och utflykter vid Forststyrelsens naturum.

I december ordnades en internationell MMV2-konferens i Rovaniemi, vars tema var besökaruppföljning på rekreations- och skyddsområden. I konferensen deltog ca 130 personer från över 30 land. Seminariet ordnades i samarbete med Lapplands universitet, Skogsforskningsinstitutet, Arktiska centret och Rovaniemi yrkeshögskola.

I Lauhanvuori nationalpark uppfördes ett nytt 22 meter högt utsiktstorn i stället för det naturtorn som brann ner hösten 2002. År 2004 klev ca 20 000 besökare upp i tornet för att beundra de vackra vyerna i södra Österbotten och norra Satakunda.

I Leivonmäki nationalpark gjordes en marknadsundersökning, där man utredde graden av efterfrågan och besökarnas önskemål. Enligt undersökningen är en mångsidig natur och goda möjligheter att idka friluftsliv parkens främsta dragplåster. På Evois strövområde i Lammi firades 10-årsjubileum. I Petkeljärvi nationalpark i Ilomants återställdes den på 60-talet byggda skogsvaktarstugan med gårdsplan i ursprungligt skick.

Kajanalands naturum stängdes pga. renovering och dess namn byttes till Petola naturum, vars verksamhet som centrum för stora rovdjur förbereds som bäst i ett EU-finansierat projekt.

Pyhätunturi naturum fick en ny multimediepresentation, som berättar om Pyhätunturis och Luosto-området natur. I början av mars 2005 startade den utvidgade Pyhä-Luosto nationalpark sin verksamhet, och dess tjänstutbud i Luosto förbättrades då man

Rami Tuominiemi

Från tornet i Lauhanvuori nationalpark har man en utsikt ända till Bottniska viken.

uppförde nya informationstavlor utmed en vandringsnaturstig. Kundtjänsten Kiehininen i Saariselkä flyttade i december till det nya affärscentret Siula. Kiehinens nya utställning berättar om utflyktsmålen i närheten av Saariselkä turistcentrum.

Tjänsterna vid Tykö strövområde förbättrades betydligt i och med att Tykö naturum intill sjön Matildanjärvi öppnades i april. Kurjenrahka nationalpark fick en naturstuga, ett fågeltorn, spångstigar samt tjänster för rörelsehindrade. Naturvägledningen i Kurjenrahka nationalpark utvecklas i samarbete med den lokala föreningen Kurjenkello.

Uppskattat antal besök i Forststyrelsens naturum, naturhus och kundtjänstställen 2004

Naturumet Blåmusslan	19 900
Ekenäs naturum	26 000
Hautajärvi naturhus	8 100
Fjällapplands naturum	26 100
Hossa naturum	44 000
Naturumet Kellokas	60 100
Kilpisjärvi naturhus	16 700
Koilliskaira naturum	20 000
Nestori – Saimens naturum	10 200
Oskari – Linnansaaris naturum	13 700
Oulanka naturum	69 000
Pallastunturi naturum	34 000
Petola naturum *	3 500
Pyhätunturi naturum	34 800
Ruunaa naturum	15 600
Savukoski naturum	6 000
Seitsemäinen naturum	32 100
Siida – Övre Lapplands naturum	122 000
Syöte naturum	31 000
Tavastlands naturum	17 000
Terranova – Kvarakens naturcentrum	24 000
Tykö naturhus	16 000
Naturumen (22) totalt	641 700

* Stängt en del av året p.g.a. renovering.

Kundtjänsten Etiäinen	40 500
Kundtjänsten i Ivalo	10 600
Kundtjänsten Karhuntassu	56 200
Kundtjänsten Kiehininen	12 500
Kundtjänstställen (4) totalt	119 800

Alla (26) sammanlagt 761 500

Uppskattat antal besök i nationalparkerna 2004

Bottenvikens nationalpark	7 200
Ekenäs skärgårds nationalpark	20 000
Helvetinjärvi nationalpark	32 000
Hiidenportti nationalpark	7 700
Isojärvi nationalpark	9 000
Kauhaneva-Pohjankangas nationalpark	6 000
Kolovesi nationalpark	6 000
Kurjenrahka nationalpark	20 000
Lauhanvuori nationalpark	27 000
Leivonmäki nationalpark	7 000
Lemmenjoki nationalpark	10 000
Liesjärvi nationalpark	16 000
Linnansaari nationalpark	28 000
Noux nationalpark	100 000
Oulanka nationalpark	173 000
Pallas-Ounastunturi nationalpark	125 000
Patvinsuo nationalpark	20 000
Petkeljärvi nationalpark	17 000
Puurijärvi-Isosuo nationalpark	15 000
Pyhä-Häkki nationalpark	11 000
Pyhätunturi nationalpark	25 000
Päjäne nationalpark	10 000
Repovesi nationalpark	65 000
Riisitunturi nationalpark	7 000
Rokua nationalpark	20 000
Salamajärvi nationalpark	9 000
Seitsemäinen nationalpark	40 000
Skärgårdshavets nationalpark	80 000
Syöte nationalpark	34 000
Tiilikjärvi nationalpark	7 000
Torransuo nationalpark	20 000
Urho Kekkonens nationalpark	160 000
Valkmusa nationalpark	5 000
Östra Finska vikens nationalpark	15 000
Sammanlagt (34)	1 153 900

Uppskattat antal besök på statens strövområden 2004

Evois strövområde	50 000
Hossa strövområde	42 000
Iso-Syöte strövområde	24 000
Kylmäluoma strövområde	34 000
Ruunaa strövområde	115 000
Tykö strövområde	60 000
Ule träsk strövområde	25 500
Sammanlagt (7)	350 500

Korsholm kommun

Kvarken är det första området i Finland som föreslagits som världs naturarv.

Kvarkens skärgård på förslag till världsarvslista

Forststyrelsens naturtjänster sköter nära nog alla naturskyddsområden som har inrättats på statens mark. Vi har också tillsynen över de nordliga ödemarksområdena och statens strövområden samt de skyddsområdesreserveringar som ingår i skyddsprogrammen. Vi ansvarar därtill för skötseln av 19 rekreationsskogar. Skötseln och användningen av områdena styrs med skötsel- och nyttjandeplaner.

Uppgifter om byggnader, anläggningar och leder på områden som naturtjänsterna sköter infördes i det nya geografiska informationssystemet REISKA under år 2004. När arbetet är slutfört, kommer man att få uppdaterad information objekts- och anläggningsvis. Det nya systemet kommer i fortsättningen också att underlätta utarbetandet av temakartor.

Under år 2004 färdigställdes en ansökan om att bifoga Kvarkens skärgård på UNESCO:s världsarvslista. Ansökan inlämnades till miljöministeriet hösten 2004.

År 2004 fick man enhetliga instruktioner för den planeringsverksamhet som berör de statliga naturskyddsområdena och övriga specialområden vi förvaltar. Under årets lopp gjordes många skötsel- och nyttjandeplaner, t.ex. för Mickelsörarna i Kvarken, Kurjenrahka nationalpark och Hossa, Ule träsk och Iso-Syöte strövområden i Uleåborgs län samt för fem myrskyddsområden i mellersta Lappland och ödemarksområdena Kaldoaivi, Tarvantovaara och Pöyrisjärvi.

Samarbetet med Brottspåföljdsverket utökades, då parkskog och gamla byggnader på Aulanko naturskyddsområde iståndsattes av fångar. I Noux nationalpark gjorde fångar underhålls- och naturvårdsarbete.

I samband med naturresursplaneringen för Västra Finland gjordes betydande skyddsbeslut. Skogarna på 63 olika objekt, sammanlagt 24,5 km² land- ja 6,1 km² vattenområden, skyddades. Det av Försvarsmakten använda övningsområdet Raasi i Yläne kommun är det största av områdena.

Sommaren 2004 dykte man på grunda vattenområden i Kvarken dels för att kartlägga viktiga livsmiljöer i undervattensnaturen, dels med tanke på det kommande kustinventeringsprojektet. Tillsammans med lokala hobbydykare gavs inventerarna dykarutbildning.

De tio kilometer långa dynområdena i Vattajaniemi i Lochteå på mellersta Österbottens kust är de största dynområdena i Skandinavien. Försvarsmakten använder aktivt Vattajaniemi skjut- och övningsområde för olika vapenslags skjutövningar. Forststyrelsen har som områdets innehavare intensivt deltagit i bedömningen av användningens konsekvenser för naturen.

År 2004 förbereddes utvidgningen av Finlands två äldsta nationalparker. Lagen om Pallas-Yllästunturi nationalpark, som ligger i västra Lappland, godkändes 30.12.2004.

År 2004 publicerades det imponerande fack- och bildverket på 335 sidor om vår största nationalpark Lemmenjoki: Lemmenjoki – Suomen suurin kansallispuisto – The targets national park in Finland.

Europeiska unionens Life Nature-projekt i vilka Forststyrelsens naturtjänster deltog 2004

Mål: Skydd av arter och livsmiljöer som enligt habitat- och fågeldirektiven kräver särskilda åtgärder för att bevaras samt utveckling av Natura 2000-områden.

- 2004–2008** Naturskogar och myrar inom Gröna bältet i Koillismaa och Kajanaland
- 2004–2008** Iståndsättning och skötsel av värdefulla fågelvatten i Birkaland
- 2003–2008** Skydd av den hotade fennoskandiska fjällräven
- 2003–2007** Skötsel av fågelvatten längs fåglars flyttrutter vid Finska viken
- 2002–2007** Myrarna och urskogarna i Karelen, pärlor i vår naturhistoria
- 2002–2007** Restaurering av boreala skogar och skogbevuxna myrar
- 2002–2006** Restaurering av myrar och miljöfostran i Norra Savolax
- 2001–2006** Skydd av för fågelfaunan värdefulla våtmarker i Mellersta Finland

- 2003–2005** Bästa praxis inom skötseln av finska fågelvatten (Co-op)
- 2002–2005** Evois – skydd av och information om skogsnaturen i södra Finland
- 2002–2005** Skydd av Finlands sydligaste aapamyrsödemarker i norra Österbotten och Kajanaland
- 2001–2005** Lundar, hackspettskogor och naturskogor i Norra Karelen
- 2000–2005** Skydd av guckusko och myrbräcka i norra Finland
- 2000–2005** Skydd och nyttjande av för fågelfaunan värdefulla aapamyrar i mellersta Lappland
- 2001–2004** Restaurering och skötsel av ängar i Finland, Sverige och Estland
- 2001–2004** Skydd och skötsel av Siikalahti värdefulla fågelsjö
- 1999–2004** Restaureringsprojekt gällande värdefulla våtmarker i sydvästra Finland

Av Europeiska unionens strukturfonder stödda projekt i vilka Forststyrelsens naturtjänster deltog 2004

Mål: Att minska de regionala skillnaderna inom EU genom att stöda de svagast utvecklade regionerna. Verkställande av miljöprojekt av varierande typ.

- 2004–2007** Våtmarker, naturskyddsområden och kulturlandskap som landsbygdens kraftresurs (Interreg III B)
- 2003–2006** Våra gemensamma hotade: tillstånd, skydd och samhällseliga verkningar (Interreg III A)
- 2003–2006** Historien som drivfjäder för naturturismen vid Lieksanjoki (Interreg III A Karelen)
- 2003–2006** Flodpärlmusslans utbredning och populationens tillstånd i nordvästra Fennoskandien
- 2004–2005** Natura 2000-områdena – Lapplands kraftresurs
- 2004–2005** Gröna bron III (Interreg III A)
- 2004–2005** Byggprojektet Keropirtti (målprogram 1)
- 2004–2005** Utveckling av naturturismen vid friluftsleden Peuran Polku
- 2004–2005** Utveckling av naturturismen i Kuninkaanpuisto (Kungsparken)
- 2003–2005** Verksamhetsmodell för hållbar arktisk turism (Interreg III B)
- 2003–2005** Kalevala-parkerna (Interreg III A Karelen)
- 2003–2005** Centrum för stora rovdjur – start av verksamheten (Interreg III A)
- 2002–2004** Utveckling av naturturismen i Unescos biosfär områden i Skärgårdshavet och västra Estland
- 2002–2004** Tillbaka till rötterna – traditionsbevarande naturvägledning
- 2002–2004** Främjande av naturturism i Oulanka och Paanajärvi nationalparker (Interreg III A)

Bilderna: Jaakko Kullberg

I en inventering med ljusfällor på Öro i Dragsfjärd påträffades två nya fjärilsarter, bandjordfly (*Euxoa vitta*) och bågbandsgräsmott (*Thisanotia chrysonuchella*) (nedan).

Många nya arter hittades i inventeringar

Naturtjänster ansvarar för skyddet av hotade arter på Forststyrelsens marker. Forststyrelsen bär ett särskilt ansvar för 34 arter, såsom t.ex. norna (*Calypso bulbosa*), strandviva (*Primula nutans* var. *jokelae*), polarblära (*Silene furcata*), kungsörn (*Aquila chrysaetos*), fjällräv (*Alopex lagopus*), saimenvikare (*Phoca hispida saimensis*) och vitryggig hackspett (*Dendrocopos leucotos*). Största delen av de arter som Forststyrelsen ansvarar för ingår också i EU:s fågel- och habitatdirektiv.

På skyddsområdena påträffades många nya värdefulla förekomster av hotade insekt-, svamp- och tickarter. Bilden av vårt lands biologiska mångfald kompletteras genom samarbete mellan Forststyrelsens egna sakkunniga och andra experter.

Mest observationer av nya hotade arter kom fram i uppföljningsundersökningar av insekter i fem solstekta habitat i södra Finland: 15 hotade och 7 missgynnade fjärilar, 7 hotade och 6 missgynnade skalbaggar,

3 hotade och 4 missgynnade gaddsteklar och 1 hotad och 4 missgynnade skinnbaggar. I uppföljningarna hittades också en ny art för vårt land, nämligen striten *Psammotettix slovacus*, som lever på bergröret.

På Komio naturskyddsområde i Loppi påträffades en verklig raritet, den ytterst sällsynta kölvägstekeln (*Ferreola diffinis*), som livnar sig på spindlar. Arten är sällsynt i hela världen och har senast påträffats i Finland på 1970-talet. En annan ytterst värdefull observation var den starkt hotade sandbiarten *Andrena pilipes Fabricius* på Räyskälä flygfält.

I Komio hittade man efter att man bränt skog den starkt hotade kägelbiarten *Coelioxys elongata* och två missgynnade biarter, ullbiet *Anthidium strigatum* och kägelbiet *Coelioxys inermis*.

Den akut hotade svampen kragaskivlingen *Stropharia dorsipora* påträffades i rentav två nationalparker, nämligen Noux och Liesjärvi.

I tickinventarier i Salamajärvi nationalpark och Salamanperä naturreservat påträffades 110 nya före-

komster av hotade tickor. De insamlade uppgifterna kommer att utnyttjas vid utarbetandet av områdets skötsel- och nyttjandeplan och i undersökningar vid Jyväskylä universitet.

Vid inventeringar i Repovesi nationalpark hittades en ny tickart för Finland, *Postia luteocaesia*. Denna ticka växer i en rätt så fuktig, ung tallskog intill en sjöstrand med färska vindfällan. I Repovesi finns det på naturlig väg biotoper som passar denna art, och man kommer också att utöka arealen av lämpliga miljöer för arten. Arten har tidigare påträffats endast i Frankrike, Schweiz och Nepal.

I inventarier av tickor på Ylläs-Aakenusområdet hittade man två nya arter för vetenskapen: *Postia basamina* och *Postia persicina*. Man har samlat prov av dessa från Pisavaara naturreservat redan på 1960-talet

Markus Varesvuo

I vårt land häckar 55–60 par av vitryggig hackspett. Artens bestånd förstärktes i och med en omfattande migration från öst.

men först nu har artbestämningsarbetet blivit klart och artbeskrivningarna publicerats.

På myrarna i Kauhaneva-Pohjankangas nationalpark uppdagade man ca 50 dalripsrevir genom att locka dalripshannar med ljudattrapper under parningstiden.

Man hittade under intensifierade fältinventeringar 46 häckningsrevir av vitryggig hackspett (*Dendrocopos leucotos*). Därtill påträffades 21 habitat i vilka en möjlig häckning inte kunde bestyrkas. Antalet revir och bon var större än någonsin tidigare under den 15 år långa undersökningsperioden.

Saimenvikaren (*Phoca hispida saimensis*) hade en framgångsrik vårvinter och det föddes åtminstone 65 kutar, vilket är ett nytt rekord. Vikarstammens tillväxt är koncentrerad till de centrala delarna av Saimen.

En förekomst av den nordamerikanska inkomlingsarten kanadaråg (*Leymus innovatus*) i Oulanka nationalpark avlägsnades. Den upptäcktes i slutet av förra seklet. Arten växer på sandiga åstränder och man var rädd att den skulle etablera sig i Oulanka. Dessutom ansågs det sannolikt att arten skulle börja konkurrera om växtplatser med hotade arter. Gräset grävdes upp med rötter och allt på en yta av ungefär en kvadratmeter. Prov av arten skickas till naturvetenskapliga museer.

I Kemijärvi observerades i juli ett kungsörnsbo (*Aquila chrysaetos*) med tre ungar. Jaktfalken (*Falco rusticolus*) hade år 2004 mer ungar än någonsin tidigare under de fem år som Forststyrelsen har svarat för artens uppföljning. Parantalet var 16 och ungarnas antal 51. Individantalets uppsving var en följd av det exceptionellt stora dalripsbeståndet i norra Finland.

Förekomsterna av fjällräv (*Alopex lagopus*) i Fennoskandien utreddes i ett svenskt-finskt-norskt Life-projekt. År 2004 påträffades 14 fjällrävskullar, men ingen av dem förekom i Finland. Enstaka fjällrävar observerades 8 gånger under året, vilket visar att den starkt hotade fjällräven också ingår i Finlands fauna.

Nya fynd av flodpärlmusslan (*Margaritifera margaritifera*) gjordes under flodpärlmussleinventeringar i östra Enare och Paatsjoki älvadal. Det treåriga Interreg-projektet har nu kommit halvvägs och omfattar förutom Enareområdet också Paatsjokis vattensystem på norska och ryska sidan. För tillfället hittas nya förekomster framför allt i små och steniga bäckar som inte tidigare har undersökts.

Många arters enda förekomster tryggas genom vård av solstekta miljöer

Backtimjam (*Thymus serpyllum*) trivs på åsar och andra öppna, solstekta ställen. Dessa hålls öppna genom skötsel. Backtimjam-förekomsterna är viktiga livsmiljöer för många hotade äsfjärilar.

Vi skyddar hotade och sällsynta arter och deras livsmiljöer. Genom att sköta kulturmiljöer skyddar vi värdefulla landskap och organismer samt värnar om vårt kulturarv. Med hjälp av restaurering strävar vi efter att återställa av människan förändrade områden i naturtillstånd eller så nära det som möjligt. Huvudparten av de hotade arterna lever i skogar i naturtillstånd och i kulturmiljöer.

År 2004 restaurerade Forststyrelsen 22 km² skog och 22 km² myrmark. Kulturmiljöer iståndsattes och vårdades till en areal av 10.8 km². År 2004 utarbetades i samarbete med sakkunniga från olika organisationer en nationell uppföljningsplan för restaurerings- och naturvårdsåtgärder.

Solstekta miljöer i Säkylä och på Öro i Dragsfjärd vårdades år 2004 för att bevara sådana arter som lever i solgasset på dessa ställen. Sluttningar brändes och skuggande träd fälldes. Med hjälp av en uppföljningsundersökning får man nya grundläggande uppgifter om insektgrupper och växter i solstekta miljöer. Det finns ingen tid att förlora, för de enda förekomsterna av många hotade arter i Finland finns just på dylika solstekta ställen.

Kulturmiljöer vårdades och iståndsattes bl.a. i Sajaniemi i Lammi, där det finns frodiga strand- och skogsbeten, och på Häntälännotko hagmark i Somero. Vid Skärgårdshavet fortsatte man med skötsel och iståndsättning av kulturmiljöer i samarbete med lokal befolkning. På Bredvikens naturskyddsområde i Esbo slogs betesmarker som höll på att växa igen med vass maskinellt. Arbetet lyckades över alla förväntningar: på de slagna strandområdena påträffades ett stort antal vadare och andra rastande fågelarter. Slåttern ingick som en del i Life-projektet för fågelvatten.

I Björkö skärgård i Kvarken och på Vattajanniemi dynamråde i Lochteå sköttes landskapet av en skock får. I Kvarkens skärgård har betet aldrig upphört helt, och därför finns där fortfarande hundratals hektar björkbevuxna hagmarker och ett eget litet bestånd av vitryggig hackspett. Man skötte hagmarkerna genom att avlägsna enar och granar.

Inom ramen för Skog-Life-projektet främjas restaureringen av boreala skogar och skogbevuxna myrar. Före utgången av år 2004 hade man restaurerat 1 035 ha skog, 249 ha åsskogar och 187 ha myrar. Därtill vårdades 62 ha skog med tanke på vitryggig hackspett. Som ett led i projektet ordnades utbildning i restaurering, i vilken det deltog över 300 skogsarbetare och tjänstemän

Den vitryggiga hackspetten häckar i ljusa björkskogar där det finns rikligt av murket trä.

Lentokuva Vallas Oy

Målet för restaurering och naturvård är att bevara naturens mångfald. Restaurering görs i allmänhet bara en gång, och avsikten är att påskynda utvecklingen hos en myr eller skog som varit föremål för skogsbruk mot naturtillståndet. I naturvård är det fråga om återkommande skötsel, vars syfte är att bevara livsmiljöer som människan skapat. I bilden gläntor i trädbeståndet.

från resultatenhet skogsbruk och några tiotal människor från naturtjänster.

Skogar restaurerades i större utsträckning än någonsin tidigare också på andra områden. Den regniga sommaren försvårade brännandet av skogar. Men å andra sidan hade det rikliga regnet också positiva följder: på restaurerade myrar steg vattennivån snabbare än väntat. Restaureringsåtgärderna var en del av METSO-programmet. I östra Finland hjälpte naturen till att restaurera objekt genom att åstadkomma rikligt med murket virke på en gång. En tromb fällde träd på ett 30 ha stort område på ön Höytiäinen i Kontiolahti.

Under de senaste åren har det gjorts mycket arbete för att skydda det värdefulla fågelvattnet på Siikalahti naturskyddsområde. Det går dock inte att bedöma hur väl skötselåtgärderna lyckats förrän om flera år. Uppföljningar år 2004 visade att antalet sjöfågelpar och -ungar ökat. De nya ängarna har lockat mer vadare till området. År 2004 utsågs Siikalahti till ett internationellt värdefullt rastområde för flyttfåglar (klass I).

Skötseln av landets enda förekomst av brantfibbla (*Crepis tectorum* subsp. *nigrescen*) i Övre Lappland ledde

till gott resultat. Brantfibblans individualt steg på två år från nio till 116 tack vare att man avlägsnade gräs från växtplatsen.

På Sallivaara renskiljningsplats i Enare iståndsattes inhägnadens närmaste omgivning genom trädfällning. Vid planeringen av skötselåtgärderna stödde man sig också på äldre renskötares lokalkänedom. Man förberedde skötseln av gården Kaapin Jounin kenttä i Lemmenjoki nationalpark genom att utarbeta en skötselplan för gården och genom att undersöka i vilket skick byggnaderna är.

METSO gynnar skogsnaturen på skyddsområden

Med hjälp av METSO-programmet, dvs. biodiversitetsprogrammet för södra Finlands skogar, effektiviserar skyddet av skyddsområdenas skogsnatur. Verksamheten inriktas på insamling av färsk grunduppgifter från naturskyddsområden och på vård och restaurering av naturskyddsområden.

Det är viktigt att få omfattande uppgifter om naturskyddsområdenas naturtyper, för att man skall kunna koncentrera vård- och restaureringsåtgärderna till de områden där behovet är störst. Uppgifterna behövs också när man vill utestänga friluftsliv från de känsligaste områdena. Även forskarna och de som utför uppföljningar behöver uppgifter om naturtyperna.

De uppgifter som insamlas från naturskyddsområdena i dag är mångsidigare än de trädbeståndsuppgifter som man fick vid traditionella skogsinventeringar. Nuförtiden samlar man in information om buskvegetationen, Natura 2000-naturtyperna och områdets geomorfologi, såsom t.ex. förekomsten av åsar.

Den sammanlagda arealen för de områden som inventeras inom ramen för METSO-projektet är sammanlagt 5 200 km², och uppgifterna insamlas huvudsakligen genom fältinventering. När det fyraåriga inventeringsprojektet hade kommit halvvägs i slutet av år 2004, var 60 % av totalarealen inventerad.

Målet med att utöka mängden murket trä är att skydda hotade arter och att trygga att det kontinuerligt uppstår murket trä.

Tommi Päävinen

Forststyrelsen utförde i samarbete med regionala miljöcentraler också naturtypsinventeringar på privata naturskyddsområden. År 2004 insamlades uppgifter från ca 90 km².

Skogs- och myrområden som har förändrats till följd av skogsbruk men som nu är naturskyddsområden återställs i naturtillstånd genom restaurering. Syftet med myrrestaurering är att återställa myrens hydrologi, dvs. att få myren att producera torv igen. På detta sätt återställs också myrlandskapet. Myrar restaureras genom ingrävning och uppdämning av diken och genom av trädfallning, för att minska avdunstningen. När det gäller skogar strävar man efter att öka mängden kolnat trä och andra typiska egenskaper för naturskogar samt att få igång naturliga händelseförlopp, såsom t.ex. uppkomsten av murket virke. Ett annat sätt att restaurera skog är att röja gläntor i trädbeståndet.

Under METSO-projektet effektiviserar vården av trädbevuxna kulturbiotoper dvs. svedjeskogar, hagmarker, skogsbeten och lövängar. Eftersom de traditionella markanvändningssätten blivit allt sällsyntare, har kulturbiotoper (vårdbiotoper) vuxit igen och många av deras arter blivit hotade. Kulturbiotoperna kräver kontinuerlig vård för att bevaras. Uppröjning är i allmänhet den första skötselåtgärden. I fortsättningen hindras igenväxningen t.ex. med hjälp av betesgång. Under METSO-projektet skötes också skogar med tanke på vitryggig hackspett och lundar samt övriga värdefulla skogbevuxna biotoper. Målet för naturvård och restaurering är att skydda sällsynta och hotade arter och naturtyper.

Restaurering och naturvård sköts i samarbete med Forststyrelsens resultatenhet skogsbruk. Skogsbrukets skogsarbetare sysselsätts i mån av möjlighet under vintern. På detta sätt främjas skogsarbetarnas sysselsättning året runt.

METSO-projektet räcker tio år. Hittills har ungefär en femtedel, dvs. 64 km², av myrarna och skogarna som ingår i den totala målsättningen restaurerats. I slutet av året var den totala arealen för färdigt iståndsatta trädbevuxna kulturbiotoper 6,2 km². Övriga vårdade objekts sammanlagda areal år 2004 var 2 km².

Forststyrelsens naturum, naturhus och kundtjänstställen

Naturumet Blåmusslan, Havsparksvägen, 25930 Kasnäs, tfn 0205 64 4620

Ekenäs naturum, Strandallén, 10600 Ekenäs, tfn 0205 64 4613

Kundtjänsten Etiäinen, 96930 Polcirkeln, tfn 0205 64 7820

Fjällapplands naturum, Peuratie 15, 99400 Enontekis, tfn 0205 64 7950

Hautajärvi naturhus, Hautajärventie 414, 98995 Hautajärvi, tfn 0205 64 6870

Hossa naturum, Jatkonsalmentie 6, 89600 Suomussalmi, tfn 0205 64 6041

Kundtjänsten i Ivalo, PB 35, 99801 Ivalo (Ivalontie 10), tfn 0205 64 7701

Kundtjänsten Karhuntassu, Torangintaival 2, 93600 Kuusamo, tfn 0205 64 6800

Naturumet Kellokas, 95970 Äkäslompola, tfn 0205 64 7039

Kundtjänsten Kiehin, Kelotie 1, 99830 Saariselkä, tfn 0205 64 7200

Kilpisjärvi naturhus, 99490 Kilpisjärvi, tfn 0205 64 7990

Koilliskaira naturum, 99695 Tankavaara, tfn 0205 64 7251

Nestori – Saimens naturum, Akselinkatu 8 (besöksadress Aino Acktén puistotie 5), 57130 Nyslott, tfn 0205 64 5929

Oskari – Linnansaari naturum, Ohitustie 7, 58900 Rantasalmi, tfn 0205 64 5916

Oulanka naturum, Liikasenvaarantie 132, 93999 Kuusamo, tfn 0205 64 6850

Pallastunturi naturum, 99330 Pallastunturi, tfn 0205 64 7930

Petola naturum, Lentiirantie 342 D, 88900 Kuhmo, tfn 0205 64 6380

Pyhätunturi naturum, Kerontie 22, 98530 Pyhätunturi, tfn 0205 64 7302

Ruunaa naturhus, Ruunaantie 129, 81750 Pankakoski, tfn 0205 64 5757

Savukoski naturhus, Samperintie 32, 98800 Savukoski, tfn 0205 64 7556

Seitsemäen naturum, Seitsemisentie 110, 34530 Länsi-Aure, tfn 0205 64 5270

Siida – Övre Lapplands naturum, Inarintie, 99870 Enare, tfn 0205 64 7740

Syöte naturum, Erätie 1, 93280 Syöte, tfn 0205 64 6550

Tavastlands naturum, Härkätie 818, 31380 Letku, tfn 0205 64 4630

Terranova – Kvarkens naturcentrum*, PL 2 (Museigatan 2), 65101 Vasa, tfn (06) 325 3800

Tykö naturhus, Mathildanjärventie 84, 25660 Mathildedal, tfn 0205 64 4700

* i samarbete med Österbottens museum

Forststyrelsens naturtjänster

Naturtjänster, centralenhet, PB 94, 01301 Vanda, tfn 0205 64 100

- **Södra Finlands naturtjänster**
PB 94, 01301 Vanda, tfn 0205 64 100
- **Västra Finlands naturtjänster**
PB 38, 39701 Parkano, tfn 0205 64 5500
- **Östra Finlands naturtjänster**
Akselinkatu 8, 57130 Nyslott, tfn 0205 64 5500
- **Österbottens-Kajanalands naturtjänster**
Torangintaival 2, 93600 Kuusamo, tfn 0205 64 6800
- **Nordbottens naturtjänster**
PB 8016, 96101 Rovaniemi, tfn 0205 64 7600
- **Övre Lapplands naturtjänster**
PB 36, 99801 Ivalo, tfn 0205 64 7700

För naturens och människans bästa

Forststyrelsens naturtjänster skyddar och vårdar den ursprungliga, hotade naturen i vårt land samt producerar tjänster för alla som är intresserade av friluftsliv och rör sig i naturen. Vårt arbetsfält omfattar skötseln av så gott som alla landets nationalparker, naturreservat och andra statliga skyddsområden liksom också vården av ödemarksområdena i norr och en hel del andra statliga områden utrustade för friluftsliv. Våra sex regionala enheter ansvarar för skötseln av de här områdena. Information om naturen och de tjänster som står till buds på områdena fås från våra naturum, naturstugor och andra kundtjänstställen. Uppgifter finns också i vår webbtjänst www.utinaturen.fi.

Ytterligare information om vår verksamhet hittar man på Forststyrelsens webbsidor www.metsa.fi på svenska, finska, samiska och engelska.

METSÄHALLITUS
FORSTSTYRELSEN

PB 94 (Fernissagatan 4), 01301 Vanda
Telefon 0205 64 100, telefax 0205 64 4350
www.metsa.fi, www.utinaturen.fi